

A etiquetaxe dos produtos farmacéuticos. Posibilidades para a lingua galega

XURXO FERRÓN VIDÁN

Farmacéutico

Actualmente, a «oferta positiva» real de atención ao usuario das boticas en galego é baixa e esta situación empeora no contorno urbano e mesmo no semiurbano. Cando se entra nunha botica, esta mostrásenos habitualmente a primeira vista castelanizada, tanto exterior como interiormente, de exceptuarmos o material que puiden haber pertencente a algunha campaña da Consellaría de Sanidade.

Continúa a ser moi común, e non por iso debería de ser menos interpelante, que o usuario galegofalante utilice o castelán cando entra por primeira vez nunha botica. Esta foi a miña sorprendente experiencia cando hai vinte anos se abriu a botica onde hoxe sigo traballando, nunha parroquia rural que era galegofalante practicamente na súa totalidade. Por certo, hoxe coído (que os datos me corrixan se me equivoco) que minguou o uso do galego.

O paciente-cliente pode detectar –adoita detectar– que o/a farmacéutico/a utiliza habitualmente o castelán, e cambia a galego para se dirixir a el, por catalogalo como «aparentemente galegofalante». Tal circunstancia non axudará a facilitar unha relación de confianza entre quen atende a botica e quen demanda os seus servizos.

Poden darse casos de boticarios que non entenden unha expresión popular galega (por exemplo: *atacamento*, *curso*, *proído*...) e prefiren non recoñecer o seu descoñecemento. Isto pode levar a erros ou inexactitudes na dispensación dun medicamento ou consello. Contribúe na castelanización do escenario a presenza de carteis redactados preferentemente en castelán, xa que fronte ás poucas campañas patrocinadas pola Xunta de Galicia, están en contraposición as dos colexios de farmacéuticos e mais as do Consello

de Colexios de Farmacéuticos de España (repárese que a día de hoxe non está constituído o consello de colexios galegos).

Á vista do exposto, penso que simultaneamente, ou con anterioridade, a calquera actuación das que pode suxerir o título desta charla, sería conveniente desenvolver unha campaña no sector das farmacias, que podería incluír, entre outras posibles, as iniciativas seguintes:

- Estudar a relación lingüística que se establece entre o profesional farmacéutico e as persoas usuarias nas dúas direccións posibles.
- Informar os profesionais farmacéuticos das estatísticas de galegofalantes que houberen na súa zona.
- Axudar á reflexión sobre a dificultade de comunicación profesional co paciente–cliente se utiliza distinta terminoloxía que o seu interlocutor (o galego como opción de maior profesionalidade). No Plan xeral de normalización da lingua galega (páx. 182) recóllese a este respecto a seguinte medida:

Elaborar, en colaboración cos colexios oficiais, campañas de sensibilización dirixidas aos farmacéuticos e persoas que traballan nas oficinas de farmacia para que calle a idea de que o uso da lingua galega incrementa a eficacia da información dispensada e a comunicación entre eles e os usuarios destes establecementos.

Isto é, o uso da lingua do paciente contribúe a diminuír os denominados problemas relacionados coa medicación ou PRM.

- Axudar a perfeccionar a comunicación do farmacéutico/a cos usuarios do servizo co fin de lle facilitar o coñecemento da terminoloxía da súa zona de traballo que ten a ver con doenzas, síntomas, anatomía... Repárese, ademais, en que o predominio de terminoloxía específica contribúe á inseguranza e á dificultade con que moitos usuarios se achegan a unha farmacia para pedir produtos ou consellos, nomeadamente naqueles casos que gardan relación con temas de saúde «especialmente sensibles» (existencia de parasitos, dependencias de certas substancias, produtos de hixiene íntima, enfermidades de transmisión sexual...). Sería, por tanto, moi conveniente que o profesional ao cargo do establecemento coñecese a terminoloxía popular para se establecer unha comunicación correcta e concreta.

Para alén destas medidas, semella claro que a implantación, aceptación e utilización do galego na oficina de farmacia se vería favorecida caso de existir un contorno galeguizado e normalizado, o cal inclúe as relacións que se establecen entre o paciente e o mundo da sanidade (médico/paciente etc.)

Entrando xa no tema que dá título a esta colaboración, sen dúbida que a etiquetaxe dos medicamentos, ou dalgúns deles, en lingua galega contribuiría decididamente a minimizar algúns dos atrancos con que se atopa a normalización do uso do galego no sector do medicamento. A lexislación vixente establece que os prospectos e a embalaxe dos medicamentos deban aparecer, cando menos, en español, e obriga a documentar que as posibles traducións a outros idiomas se fagan con fidelidade ao texto en español (véxase o Real decreto 1345/2007).

Artigo 30

2. Os textos presentaranse, cando menos, en castelán. Ademais, tamén se poderán redactar noutros idiomas, sempre que en todos eles figure a mesma información. Nestes casos, coa solicitude xuntarase a documentación acreditativa da fidelidade da tradución.

Así pois, para que os medicamentos en Galicia se presentaren etiquetados en galego e español, terían que darse, entre outros, os seguintes pasos:

- a) Que o Parlamento e Goberno galegos asuman a proposta con convicción.
- b) Un acordo entre o goberno galego e o español para que os medicamentos fosen comercializados tamén en galego.
- c) Un período de adaptación á nova normativa.
- d) Unha modificación do procesamento por parte laboratorios fabricantes, para diferenciar os medicamentos destinados a Galicia.
- e) Unha implantación na distribución farmacéutica de mecanismos de diferenciación que posibiliten a distribución específica de medicamentos para Galicia, e, posiblemente, outras comunidades con lingua propia.

Seguramente o máis viable sería un acordo estatal para que os medicamentos e produtos sanitarios fosen comercializados en español, galego, catalá e éuscaro. Ocorre que desde hai bastantes anos no sector do medicamento se veñen producindo actuacións, non exentas de tensións, encamiñadas á contención do gasto público, dado que este, con teimosía, crece anualmente moi por riba do índice de prezos ao consumo, o cal ameaza con debilitar (a meu ver xa o está a facer) o sistema sanitario público. Isto provoca que desde datas recentes, por mor da crise, a contención e/ou redución do gasto en medicamentos se convertese nun obxectivo estratéxico dos gobernos central

e autonómico. Neste contexto, por tanto, considero que non é actualmente un momento estratéxicamente propicio para conseguir ningunha proposta que poida contribuír a incrementar minimamente o gasto. En todo caso, afondando na lexislación vixente verbo dos prospectos, chama oportunamente a atención que esta incide explicitamente na necesidade de seren redactados cunha terminoloxía que resulte comprensible para o paciente. Podería ou debería isto supoñer que deban confeccionarse co mesmo vocabulario que usa maioritariamente a poboación a que van dirixidos? Xa que logo, podería ou debería supoñer que deban vir redactados cando menos no idioma máis accesible á poboación dos lugares onde se comercializan? Deberían figurar tamén expresións populares enraizadas referidas a síntomas, enfermidades, anatomía,...? Deixo estas tres preguntas para quen quixer afondar no tema.

O mesmo cabería dicir ou pensar respecto dos medicamentos que non precisan legalmente de receita médica, é dicir, as especialidades farmacolóxicas publicitarias ou EFP que levan normalmente información na caixa sobre os síntomas que poden paliar ou curar, así como a súa posoloxía. Debería, cando menos, figurar esta información no idioma máis accesible para a poboación?

Sexa como for, á hora de deseñar propostas de actuación para propiciar o comezo da etiquetaxe de produtos farmacéuticos en galego, penso (e dubido) sobre distintas iniciativas, que seguramente sexan compatibles e que, a seguir, apunto:

1. Persuadir algún(s) laboratorio(s) farmacéutico(s) de medicamentos xenéricos do potencial comercial da fabricación dos seus medicamentos en sintonía co plurilingüismo do estado español. Sobre este tema lembremos que no PXNLG se sinala o seguinte: «Concienciar a industria farmacéutica de que o emprego da lingua galega incrementará a eficacia da información contida nos textos que dirixen aos usuarios dos seus produtos.» (páx. 182).

Sería bo que esta iniciativa fose impulsada por unha campaña institucional, desexablemente consensuada en Galicia, Cataluña e Euscadi. Quizais sería un elemento de axuda, que podería ser avaliado e utilizado, e máis se se ten en conta a alta competencia existente na actualidade entre as empresas farmacéuticas no crecente campo dos medicamentos xenéricos. Ocorrémese que sería moi apetecible para calquera empresa unha expectativa de captación de mercado dun 10%, sabendo como saben que nisto do mercado quen dá primeiro dá dúas veces, sen esquecermos a importancia e transcendencia dunha potencial propaganda gratuíta que xeraría a novidade multilingüe.

2. Aproveitar todas as posibilidades da implantación da receita electrónica galega. Debería facilitarse a entrega da información informatizada ao usuario preferentemente en galego, do mesmo xeito que tamén sería bo, sanitaria e lingüísticamente, que esta información tivese máis interese práctico e fose máis accesible para un paciente de nivel cultural baixo ou medio.

3. Incidir nun campo de valor engadido para a botica como son as etiquetas adhesivas de axuda á dispensación comprensible de medicamentos. Péñese nos estoxos de pastillas diarios, semanais ou mensuais... e o seu acompañamento con etiquetas con pictogramas ou lendas do tipo *Almorzo, Xantar, Merenda, Cea, En xaxún, Ao deitarse, Tomar o medicamento sen deitarse...* A este respecto cumpriría desenvolver utilidades informáticas dentro do programa de receita electrónica galega que facilitasen a emisión de adhesivos comprensibles e de axuda á dispensación para pegar nas caixas dos medicamentos.

Repárese en que os medicamentos da caixa de urxencias ou primeiros auxilios familiar son utilizados pola poboación, sexa ou non aconsellable, para o tratamento da aparición de síntomas semellantes aos de anteriores ocasións. Sería bo, por tanto, que as medicinas saísen da botica convenientemente identificables e, aínda máis, se polas súas indicacións sabemos que son susceptibles de seren reutilizadas por automedicación.

Finalmente, penso que a demanda da etiquetaxe de produtos farmacéuticos en lingua galega sería unha boa ferramenta para incidir na normalización do galego nas boticas. A rede capilar delas por toda a xeografía galega e, posiblemente, a súa consideración social (¿) facilitaría que puidesen chegar a constituír, modesta e afablemente, un sinal de referencia máis para o coidado, a conservación e a normalización da nosa lingua. Lingua aparentemente forte e san para moitos, mais penso que de delicada saúde para os que realmente entenden de diagnose lingüística. Lingua necesitada tamén de atención, prevención, conservación, tratamento e coidados dos e das profesionais da sanidade galega.

Desexo engadir, para rematar, que foi para min, emocional e racionalmente, unha honra inesquecible que me convidasen a estas xornadas e poder ter ocasión de participar nelas. Grazas.